

MAGYAR AFRIKA TÁRSASÁG
AFRICAN-HUNGARIAN UNION

AHU MAGYAR AFRIKA-TUDÁS TÁR
AHU HUNGARIAN AFRICA-KNOWLEDGE DATABASE

TESFAY, Sába

Titkos genealógiák egy eritreai faluban / Secret genealogies in an Eritrean village

Eredeti közlés/Original publication:

in: *Mwomboko. Köszöntő kötet Sárkány Mihály 70. születésnapjára*, Budapest, MAKAT – ELTE BTK Néprajzi Intézet, 42–56 old.

Elektronikus újraközlés/Electronic republication:

AHU MAGYAR AFRIKA-TUDÁS TÁR – 000.003.358

Dátum/Date: 2019. január / January

filename: tesfay_2014_TitkosGenealogiak

Az elektronikus újraközlést előkészítette

/The electronic republication prepared by:

B. WALLNER, Erika és/and BIERNACZKY, Szilárd

Hivatkozás erre a dokumentumra/Cite this document

TESFAY, Sába: Titkos genealógiák egy eritreai faluban / Secret genealogies in an Eritrean village, *AHU MATT*, 2019, **pp. 1–23. old.**, No. 000.003.358,

<http://afrikatudastar.hu>

Eredeti forrás megtalálható/The original source is available:

Közkönyvtárakban / In public libraries

Megjegyzés / Note:

ellenőrzött és szerkesztett szöveg / controlled and edited text

Kulcsszavak/Key words

magyar Afrika-kutatás,

African research in Hungary,

lásd alább a kivonatot / see below the summary

Számos kutatót foglalkoztatott már a kérdés, hogy miként értelmezhetjük az egymás mellett létező genealógiaváltozatokat, illetve tekinthetjük-e azokat hiteles történeti forrásoknak (lásd Bohannan 1952; Carsten 1995; Evans-Pritchard 1940; Geertz–Geertz 1964; Irvine 1978; Lewis 1962; Szombathy 1998; Tronvoll 1998; Vansina 1985). A jelen tanulmány első felében áttekin-tem a témához szorosan kapcsolódó írások idevonatkozó részeit, majd kísérletet teszek arra, hogy bemutassam, a saját eritreai terepemen gyűjtött adatok alapján milyen szerepet tulajdoníthatunk a genealógiának a hétköznapokban és vitás ügyekben, és hogyan értelmezhetőek a genealógiai információk, különösen akkor, amikor azok inkább összezavarják, mintsem segítik az elemzőt. Végül pedig azt vázolom fel, hogy a genealógiáörzés milyen fordulatot vett a legújabb időkben az eritreai magasföldön.

Many researchers have been questioning how we can interpret mutually existing genealogical variants and consider them as authentic historical sources (see Bohannan 1952; Carsten 1995; Evans-Pritchard 1940; Geertz-Geertz 1964; Irvine 1978; Lewis 1962; Szombathy 1998) Tronvoll 1998; Vansina 1985). In the first half of this paper, I review the relevant parts of the articles closely related to my topic, and then try to show what role we can attribute to genealogy in everyday life and disputes based on the data collected in my own Eritrean area, and how to interpret genealogical information, especially when they confuse rather than help the analyst. Finally, I outline the turn of genealogy guarding in recent times in the Eritrean highlands.

AZ ELSŐ MAGYAR, SZABAD FELHASZNÁLÁSÚ, ELEKTRONIKUS, ÁGAZATI SZAKMAI KÖNYV-, TANULMÁNY-, CIKK- DOKUMENTUM- és ADAT-TÁR/THE FIRST HUNGARIAN FREE ELECTRONIC SECTORAL PROFESSIONAL DATABASE FOR BOOKS, STUDIES, COMMUNICATIONS, DOCUMENTS AND INFORMATIONS

* magyar és idegen – angol, francia, német, orosz, spanyol, olasz és szükség szerint más – nyelveken készült publikációk elektronikus könyvtára/
writings in Hungarian and foreign – English, French, German, Russian, Spanish, Italian and other – languages

* az adattárban elhelyezett tartalmak szabad megközelítésűek, de olvasásuk vagy letöltésük regisztrációhoz kötött/the materials in the database are free but access or downloading are subject to registration

* Az Afrikai Magyar Egyesület non-profit civil szervezet, amely az oktatók, kutatók, diákok és érdeklődők számára hozta létre ezt az elektronikus adattári szolgáltatását, amelynek célja kettős, mindenekelőtt sokoldalú és gazdag

anyagú ismeretekkel elősegíteni a magyar afrikanisztikai kutatásokat, illetve ismeret-igényt, másrészt feltárni az afrikai témájú hazai publikációs tevékenységet teljes dimenziójában a kezdetektől máig./The African-Hungarian Union is a non-profit organisation that has created this electronic database for lecturers, researchers, students and for those interested. The purpose of this database is twofold; on the one hand, we want to enrich the research of Hungarian Africa studies with versatile and plentiful information, on the other hand, we are planning to discover Hungarian publications with African themes in its entirety from the beginning until the present day.

TITKOS GENEALÓGIÁK EGY ERITREAI FALUBAN

TESFAY, Sába

in: *Mwomboko. Köszöntő kötet Sárkány Mihály 70. születésnapjára*, Budapest, MAKAT – ELTE BTK Néprajzi Intézet, 42–56 old.

Számos kutatót foglalkoztatott már a kérdés, hogy miként értelmezhetjük az egymás mellett létező genealógiaváltozatokat, illetve tekintetjük-e azokat hiteles történeti forrásoknak (lásd Bohannan 1952; Carsten 1995; Evans-Pritchard 1940; Geertz–Geertz 1964; Irvine 1978; Lewis 1962; Szombathy 1998; Tronvoll 1998; Vansina 1985). A jelen tanulmány első felében áttekintem a témámhoz szorosan kapcsolódó írások idevonatkozó részeit, majd kísérletet teszek arra, hogy bemutassam, a saját eritreai terepemen¹ gyűjtött adatok alapján milyen szerepet tulajdoníthatunk a genealógiának a hétköznapi életben és vitás ügyekben, és hogyan értelmezhetőek a genealógiai információk, különösen akkor, amikor azok inkább összezavarják, mintsem segítik az elemzést. Végül pedig azt vázolom fel, hogy a genealógiáé milyen fordulatot vett a legújabb időkben az eritreai magassíkon.

Laura Bohannan nagyhatású cikkében amellett érvel, hogy a tivé genealógiája a társadalmi kapcsolatok kartája (Bohannan 1952, 315. old.). Eszerint a genealógia olyan alapokmányhoz hasonlítható, aminek érvényessége a társadalom minden tagjára vonatkozik. Eritreában végzett kutatásaim hasonló meglátásokra vezettek, minek folytán találonak tartom a „genealógiaalapú” kifejezés használatát a tigrinya közösségekre, elkülönítve ezzel a rokoni aspektusokat az ősök számontartására épülő ágazati rendszertől (vö. Evans-Pritchard 1940, 193. old.). Ezek alapján a dolgozatban felsorakoztatott érvek mind mellett szólnak, hogy a genealógia mint egy alapokmány, meghatározza a tár-

¹ Eritreában 2004 és 2010 között összesen másfél évet töltöttem. Ebből megközelítőleg nyolc hónapot egy a főváros közelében található faluban, valódi nevét adatközlőim védelme érdekében nem teszem közzé. Adaraim innen és a fővárosi rokonságom, ismerőseim köréből származnak.

sadalom tagjainak egymáshoz való viszonyát, az egyének pozícióját és ezek függvényében a földhasználathoz való jogaikat is. A genealógia biztosítja a privilégiumok szerzésének és megtartásának törvényességét, meghatározza a közösségeken belül a jogi és politikai szerepek eloszlását, ezzel a vérségi kapcsolatok ideáját ülteti át más területekre, amivel primordiálisnak tűnő csoportokat tart fenn, illetve mindezeknek köszönhetően az egyén helyére és társadalmi identitására is jelentős hatással van.

Laura Bohannon (1952) munkája nyomán további számos hasonlóságra lehetünk figyelmesek a tivek és tigrinyák ágazati rendszere között, illetve annak a földhöz, politikához és a genealógiákhoz fűződő kapcsolatában. Szombathy (1998) ugyancsak kiemeli a genealógiai hamisítás jelentőségét a szudáni elarabosodott népek történetében, aminek egyik okaként az arabság presztízsét jelöli meg (uo., 124. old.). Az általa említett folyamatok szintén párhuzamba állíthatók a tigrinyák körében gyűjtött adataimmal. Evans-Pritchard (1940, 198–200. old.) a nuer ágazatok kapcsán hangsúlyozza azok politikai hatásköreit, illetve a genealógiák megbízhatatlanságát.

A kiemelt afrikai példák mind egyágú, patrilineáris leszármazást számon tartó csoportoktól származnak. A patrilinearitás dogmája ezeknél a csoportoknál elhitheti az érintettekkel, hogy mindenki megismerheti saját „valós” genealógiáját, holott Bohannon a nigériai tivekről (1952, 303. old.), Szombathy a szudáni nubákról (1998, 115. old.) és Tronvoll az eritreai tigrinyákról (1998, 108. old.) megjegyzi, hogy a gyűjtött genealógiák nem egyeztethetőek össze, vagy ha igen, akkor olyan vérségi kapcsolatot feltételeznek, mely nem állhatott fenn. Mindezek arra intik a kutatót, hogy a genealógia megismerése során ne annak objektív valóságát keresse, hanem társadalmi jelentőségét, illetve a politikában, vallásban és egyéb vonatkozásokban játszott szerepeit.

Számos korai szerző, akik a tigrinya genealógiákkal foglalkoztak (például Polera 2002; Kolmodin 1912) jellemzően azzal a céllal jegyezték le az ősök neveit, hogy megőrizték azokat az utókornak, éppen ezért a legvalószerűbb változatot igyekeztek megörökíteni. Nem számoltak azonban azzal, amivel az antropológus Tronvoll már igen, hogy a genealógiai táblázatok statikus ábrái éppen azok lényegét nem tudják megragadni, nevezetesen az ellentmondásokat és alternatív interpretációkat (Tronvoll 1998, 108. old.). Tronvollt éppen ez készítette

arra, hogy feladja azon törekvését, hogy lejegyezze a „legpontosabb” genealógiát (uo., 109. old.).

Mindezek alapján arra következtethetünk, hogy a genealógiákra épülő ágazatok rendszere a politikai szerveződés váza. Az ibadani jorubák etnicizálódási folyamataiban a gazdasági és politikai érdekek szintén úgy tűnnek leginkább védelmezhetőnek, ha az a kulturális másság mítoszával takarózik (Cohen 1979, 101. old.). A politikai csoportosulások koherenciájának a vér szerinti összetartozás mítosza adja az alapját, akár etnicizálódásról, akár ágazati csoportosulásról beszélünk.

Vannak azonban olyan leírások, melyek a genealógiák történelemhű jellegzetességét hangsúlyozzák. Az egyik ilyen Irvine-től származik, aki a wolof griot-k szerepét vizsgálja a genealógiák őrzésében (Irvine 1978). A tiv, nuer, luo csoportok kollektív emlékezetével összevetve arra a megállapításra jut, hogy a wolof griot-k létezése speciális helyzetet teremt, mivel az énekmondók csoportja a társadalom egy endogám egységét alkotják (uo., 653. old.), akik kivételes tudásukkal izolálják a történelemmel kapcsolatos kommunikációt a hétköznapi interakcióktól, illetve a griot-k társadalmi szerveződése lehetővé teszi, hogy kerüljék az egymás mellett létező változatok összefésülését (uo., 669–670. old.). Elveti ugyan, hogy a különbség háttérben egyszerűen a központosított hatalom meglétét vagy hiányát sejtse, ugyanakkor erre a következtetésre jut:

„... a kasztrendszer bizonyos körülmények között olyan orális hagyományt teremthet, melyben a genealógia, annak ellenére, hogy a jelenben teszik közzé, a múltat közvetíti.” (uo., 670. old.)

Vagyis

„az afrikai esetek közül nagy valószínűséggel a kaszt jelenti azt a kulcsfontosságú aspektust, mely megkülönbözteti a wolofot más itt felsorolt társadalmaktól és ami a történelem hű wolof genealógiák őrzését lehetővé teszi.” (uo., 671. old.).

Ez némileg leegyszerűsítő magyarázatnak tűnik, azonban érdemes arra, hogy a genealógiaismeretek politikai és jogi aspektusát más megvilágításba helyezze, hiszen a griot-k politikai izoláltsága lényegesen hozzájárul ahhoz, hogy az egyes családok élő emlékezeteként

tartsák őket számon (uo., 664. old.). Éppen ezért én ebben nem annyira a „kasztyosodást”, nem is annyira a specializálódó csoportok meglétét, hanem a politikai és jogi viszonyokat – beleértve a tulajdonított státusokat (Linton 2006, 267–284. old.) – hangsúlyoznám.

A genealógiai alternatívák párhuzamos létezését Lewis ugyancsak a társadalom típusával magyarázza. Szerinte minél kevésbé hierarchizált és minél egalitáriusabb egy társadalom, a szóban őrzött múltnak annál több változata létezhet. Ezt arra vezeti vissza, hogy a szervezettség magasabb szintjén álló államok vagy csoportok hatalmukat szélesebb körben elismertetik, mint a kisebb főnökségek vagy ágazatokra épülő törzsi társadalmak (Lewis 1962, 36. old.). Tigrinya csoportokban, melyek szegmentáris ágazatokra épülő közösségeket alkotnak, tehát a történeteknek, genealógiáknak várhatóan több változatát ismerik.

A politikai és jogi tényezők figyelembevétele mellett szól az is, hogy a genealógiaőrzés, illetve strukturális amnézia taglalásakor a szerzők gyakran különbségeket vélnek felfedezni a nemesek és köznép szokásai között (Irvine 1978, 655; Geertz–Geertz 1964, 94. old.). Feltételeznünk kell tehát, hogy a genealógiaismereteknek olyan társadalomban tulajdoníthatunk nagy jelentőséget, ahol az valamilyen jogokhoz való hozzáférést biztosít egyeseknek, miközben másokat kizár abból. A jogokat élvezők csoportjai pedig közös érdekeik következtében külön-külön politikai egységeket alkotnak. Ebből a szempontból különösen érdekes Geertz és Geertz tanulmánya a bali teknonímiáról, amiben megjegyzi, hogy a nemesek őrzik a felmenőik nevét, miközben a köznép minden felnőtt tagját a gyermek–unoka–dédunoka neve után hívják. Miközben a dzsentrik számára őseik neve kiváltságos pozíciókat biztosít számukra (uo., 97. old.), a köznép tagjai feltételezett leszármazási csoportokat (dadia) alkotnak, melyeket egy templom vagy egy istenség által szimbolizált közös eredet mítosza fog össze. A dadiához való tartozás idővel feledésbe merülhet, ha az egyén vagy család elköltözik (uo., 99. old.). A köznép körében gyakorolt névhasználat „szisztematikus genealógia amnéziát idéz elő azáltal, hogy minden ember személynevét egy sor teknonímiáivól helyettesíti” az élete során (uo., 101. old.).

Irvine-hez hasonlóan I. M. Lewis (1962) szintén egy olyan csoportot mutat be, amelynek a genealógiaemlékezete kevés teret enged a manipulációnak. A szomáli klánok történelem-hű emlékezetét hangsúlyozza, bár megjegyzi, hogy a gyengébb ágazatok kevesebb felmenőt

tartanak számon. Szerinte ez annak tulajdonítható, hogy azok az ősök, akik nem bírnak jelentőséggel, idővel feledésbe merülnek (uo., 42. old.). A tivekétől eltérően a szomáli ágazatok rendszerint csak ideiglenesen szövetkeznek (kerülnek szerződéses viszonyba), amivel nem jár együtt az érintett csoportok genealógiáinak összefésülése. Egyesek genealógiáját 24–30 generációra visszamenőleg fel tudják sorolni, ami megközelítőleg megfelel a valóságnak (uo., 43. old.). Azon túl azonban az ősöket a próféta családjától eredeztetik, ami Lewis szerint már olyan genealógia, ami kartának tekinthető, tehát a szomáli kultúra és vallás megerősítést nyerhet általa (uo., 46. old.). A szomálik a klánalapító ősök leszármazottai közt nem állapítanak meg fiktív rokoni kapcsolatot ott, ahol az genealógiailag nem kimutatható, még akkor sem, ha ideiglenesen egy politikai csoportosulásban is vesznek részt. Nem hagyható figyelmen kívül azonban az, hogy a politikai egységeknek tekinthető „dia-paying” csoportok² viszonylag stabil szerveződések, és ezek belső integritását a genealógia legitimálja. Ezeket túl szerződéses viszonyokat említ Lewis, ami bármikor felbontható, amint a szövetségre már valamelyik fél nem tart igényt. Ráadásul a szerző maga is megjegyzi, hogy a szomáli csoportok állandó harcot vívnak egymással a forrásokért (uo., 38. old.), tehát egy nagyra duzzadt politikai szövetség fenntartása alkalmasint nehézségekbe ütközhet. Azon túl, hogy Lewis leszögezi, hogy a „dia-paying” csoportokon túlmutató politikai viszonyokat a szerződéses megállapodások biztosítják, nem pedig a genealógia manipulálása (uo., 47. old.), nem hoz fel további lehetséges magyarázatokat arra, hogy vajon mi lehet a nuer-tív és szomáli rendszerek közötti különbségek hátterében.

Rivers a genealógiakutatást elsőként „népszerűsítő” cikkében a genealógiára úgy tekint, mint ami a társadalmi múltat őrzi, és megfelelő módszerrel nehezen felfedhető társadalmi tényeket ismerhetünk meg (Rivers 1910). A genealógiai adatok szisztematikus gyűjtése továbbá lehetővé teszi, hogy az információkban, illetve adatközlőinkben bizonyosságot szerezzünk (uo., 10. old.). Megközelítése megerősítette őt abban, hogy a pontos genealógiai térkép kellő adat gyűjtésével megismerhető.³ Azóta számos későbbi kutató jobban odafigyelt az ellent-

² „Dia-paying group” elnevezést használja Lewis. Ez a gyarmati adminisztrációban elterjedt kifejezés egy olyan őstől származó ágazatot jelöl, aki óta 4–8 generáció telt el, és politikai, illetve jogi egységnek tekinthető. Közösen felelnek a vérbosszúért (Lewis 1963, 38. old.).

³ „I have always found the pedigrees to be extraordinarily accurate when

mondásokra. Ez vélhetően visszavezethető arra a személetbeli váltásra, ami a hosszú terepmunka előnyeinek elfogadásával járt. Ebben a szellemben alkotta meg Malinowski a mitikus karta fogalmát, vagyis elsőként ő hangsúlyozta a mítoszoknak azt a szerepét, hogy természetüknél fogva alkalmasak a létező társadalmi rendre vonatkozó érvényes meglátásokat közvetíteni (Nadel 2002, 206; vö. Lewis 1962, 35. old.). Később Laura Bohannan ezt a szerepet a tivek körében a genealógiának tulajdonítja (1952, 315. old.).

Geertzék már úgy tekintenek a genealógiai amnézisre és a bali teknonímiára, mint amelyek szerves részei a kultúrának, vagyis annak a rendszernek, amit a szimbólumok és jelentéssel bíró fogalmak képviselnek a társadalom tagjai számára (C. Geertz – H. Geertz 1964, 103. old.). Tehát az elnevezések rendszere a társadalmi szerepek és viszonyok kulturális paradigmája (uo.). A kultúra pedig egy résztvevő elem a társadalmi struktúra fenntartásában (uo.).

A tanulmányom abbéli meggyőződésre épül, hogy a rokonsági terminusok, illetve a genealógiai emlékezés folyamatai társadalmi kontextusban érthetőek meg. Az én értelmezésemben tehát a genealógiában adódó eltérések rendszerszerű okokra vezethetők vissza, és elsősorban a politikai és jogi státusok oldaláról ragadhatóak meg; egyetértek Irvine-nel abban, hogy a genealógiáörzés természetéhez akkor jutunk közelebb, ha megvizsgáljuk annak folyamatát (1978, 653. old.). Mindezek figyelembevételével a fenti megállapítások alátámasztására és továbbgondolására vállalkozom az eritreai gyűjtéseim alapján, miközben másokhoz hasonlóan (lásd: Irvine 1978; Lewis 1962) arra keresem a választ, hogy a különböző csoportoknál tapasztalható hasonlóságok és eltérések milyen okokra vezethetők vissza.

tested by the agreement of different accounts and by the general coherence of the complete genealogical record of the community.” (Rivers 1910, 3. old.)

1. Az eritreai adatok elemzése⁴

A magasföldi falvak mindegyike egy vagy több férfi őstől származtatja magát, akiknek számon tartott utódai többnyire más falvakban, régiókban is élnek. Végző soron minden tigrinya az ágazati elv alapján egy töről fakad – ez megegyezik a nuer és tiv felfogással, de eltér a woloftól – bár a falualapító ősnék felmenőit csak kivételes esetekben őrzi a hagyomány. Adiban⁵ az idős falusi férfiak 10–12 generációt tartanak számon a falu első foglalójáig, Ceggaiig. (A nuerek ennyi őst tartanak számon a közös ősapáig [Evans-Pritchard 1940, 198–200. old.].) A múlttól azonban nincs tökéletes egyetértés. Az egyik történet szerint a falualapító ősnék, Ceggainak hat fia volt (női leszármazottat senki nem említett⁶), akik közül három, Tööm, Szeggesza és Miridzsán a faluban élt, és leszármazottaik alkotják a falu lakosságát. A három fiú apjuk földjein egyenlően osztozkodott, és mind a mai napig ez a hármás felosztás határozza meg a családok lakóhelyét. Ami a művelésre szánt földeket illeti, Tööm és Szeggesza utódai a minor ágazatok⁷ között felosztották azokat, miközben Miridzsán földjei osztatlanok maradtak.

Arra már többféle javaslat létezik, hogy vajon a fiúk hogyan követték egymást, ki volt a legidősebb és legfiatalabb. Az idősek többsége azonban úgy véli, hogy Szeggesza volt a legfiatalabb, ugyanis az ő első találkozását Ceggai legidősebb fiával, Brookkal egy történet őrizte meg. Eszerint Brook legidősebb lévén korán elhagyta szülőfalvát, és egy szomszédos területen telepedett meg, ahol mind a mai napig az ő leszármazottai élnek. Zin falu területe ma is határos Adival. A törté-

⁴ Eritreai adataimat az etnográfiai jelenben értelmezem. Falusi adatkiízlőimmal számos beszélgetést folytattam arról, hogy hogyan látják az ágazatok szerepét ma és régebben, milyen változásról tudnak beszámolni, hogyan értékelik az érzékelhető folyamatokat. Az adatokat a jelen perspektívájából vizsgálom.

⁵ Mivel a dolgozatban olyan adatok is előfordulhatnak, melyek nyilvánosságra kerülése konfliktust szíthat, indokolt esetben az elnevezéseket fantáziákkal helyettesítettem.

⁶ Ez a tény azonban csak annyit jelent, hogy nőági rokonokat nem hajlandók elfogadni, esetenként befogadni.

⁷ Minor ágazatnak (adi) nevezem azokat a rokoni egységeket, melyek az 1975-ös földreform előtt saját földekkel rendelkeztek, és főágazatnak (geza) azokat a nagyobb csoportokat, melyek a falualapító három utódja után jöttek létre.

net szerint egy alkalommal Brook Adi földjére tévedt állataival, és konfliktusba keveredett Szeggezzával, aki életében akkor találkozott először fivérével. A vita a négy fiú megegyezésével zárult, ekkor született megállapodás közöttük a két falu közös határáról.

Az említett négy fivérnek volt még két testvére, akik közül az egyik egy szomszédos faluban élt, és a leszármazottai ott mind a mai napig egy ágazatot alkotnak, a hatodik pedig utódok nélkül halt meg.

A történetet és genealógiát óvatosan kell kezelnünk. Látható, hogy a falusiak, nők és férfiak egyaránt, élénken őrzik a faluban maradt három fivér emlékét, Brookot is majdhogynem mindenki megemlégette, bár a hozzá kapcsolódó történeteket már sokan nem tudták felidézni, a másik két fivérről azonban a legtöbben megfeledkeztek, vagy név szerint már nem említették őket. Vagyis azok a történetek és nevek véstődtek be szilárdan a kollektív emlékezetbe, melyeknek a falun belüli és kívüli viszonyában jelentősége lehetett. A közös határ miatt Adinak tisztázni kellett Zinnel a jelenüket meghatározó viszonyukat, ugyanakkor a másik faluval a helyiek tudomása szerint nem volt jelentősebb vitájuk. Továbbá az a tény, hogy többnyire csak az idősebb, nagy genealógiai ismerettel rendelkező férfiak említették meg ez utóbbi rokoni kapcsolataikat, arra utal, hogy a genealógiai emlékezetet a jelenhez fűződő viszonyában kell megismernünk.

Anélkül, hogy részletesebben ismertetném a földhasználati rendszer jellemzőit, a falu ősei közti földosztások és megállapodások fenti bemutatása is elegendő arra, hogy lássuk, a föld és genealógia fontos összefonódásáról beszélhetünk.

A földterületek egyes rokoni egységek tulajdonában álltak, melyeknek adminisztrálása az érintett csoport idős férfi tagjainak a hatáskörébe tartozott. A falusi társadalom ily módon az ágazati szegmentálódás nyomán politikai egységekből tevődött össze, melyek egy-egy érdekcsoportot jelentettek. Az ágazathoz való tartozást vagy onnan való kizárást alapesetben a genealógia biztosította, következésképpen annak ismerete egyben hatalmat is jelentett.

E vázlatos kép alapján az alábbi négy pontban összegzem meglátásaimat:

2. Az emlékezés politikai jelentősége

A kollektív emlékezet mindössze a falu alapításáig terjed, ennek ellenére egyöntetűen vallják, hogy saját lokális közösségük a tigrinyák közös őseitől származik. (Hasonlóan ahhoz, ahogyan a szomálik genealógiája a klán-alapító ősig terjed, azon túl a nevek pusztán azt a célt szolgálják, hogy arab származásukat bizonyítsák [Lewis 1962, 44. old.].) Bár a távoli őseket nem ismerik, az idősek részletes ismeretekkel rendelkeznek a falu belső struktúráját meghatározó múltrol. Különösen fontos jelentősége van az olyan történeteknek, melyek a szomszédos falvakban élő rokoni csoportokkal való, genealógiai kapcsolatot magyarázzák. Ezek a mitikus történetek őrzik a földhasználattal kapcsolatos megegyezéseket. Tehát egyrészt a szomszédokkal megállapodás útján nyert határokat rögzítik, másrészt az elszármazottak és betelepültek genealógiájára vonatkozó információkat.

A genealógiai múlt politikai jelentőségét mutatja, hogy az idősekkel készített interjúim során több olyan esettel is találkoztam, amikor a tudás birtokosa abbéli félelmében, hogy az általam gyűjtött információkkal szőnyeg alá seprert vitákat hozhatok a felszínre, inkább a részletek elhallgatása mellett döntött. Egyik ilyen alkalommal egy Adiból származó, ám Aszmarában élő idős férfi saját genealógiájának ismertetése után a falualapító őseiről már nem akart többet elárulni, mondván „ha elmondanék mindent tigrayi⁸ származásunkról, nagy galibát okoznátok”. Ő a származás jelentőségét az eritreai-etióp konfliktus fényében látva, az aktuális politikai viszonyok között értelmezi a genealógiát. A föld és rokoni csoportok közti szoros kapcsolat lokális értelmezése magyarázza a politikai határokat átívelő genealógiák ismeretében rejlő potenciális veszélyeket.

Az információk titokként való kezelésének oka, hogy a nem megfelelően kezelt emlékezet alkalomadtán nem szándékolt vitát szíthat. A konfliktusoknak az elmúlt több mint száz évben rendszerint bírósági döntések vetettek véget. A sérelmek azonban megmaradtak. Nadel megjegyzi, hogy ha már egyszer egy konfliktust lezártak tekintettek, a szokásjogi törvények nem engedték meg, hogy azt újra elővegyék. Helyette rendszerint az érintettek között egy újabb vita alakult ki az előző folyományaként (1946, 101. old.). Éppen ezért a régi konfliktu-

⁸ Tigray: Eritreával határos tartomány Etiópiában.

sok időről időre fellángolhatnak, hiszen azokat 'a jelenben újraértelmezik.

Ezek kapcsán röviden két vitát ismertetek. Az egyik eset egy lezárt vitát mutat be, ami után a felek továbbra is sérelmeket táplálnak egymás iránt. Basha Berhane egyik 70 éves beszélgetőpartnerem nagypapja volt. Az ő történetét négy, jelentős mértékben eltérő változatban hallottam, így itt csak annak lényegi elemeit mutatom be. Az egyik leszármazott szerint Basha Berhane apja nem Adiból származott, ám őt a Gebrellul ágazat befogadta, de akkor még Gebrellul közösen művelt földet egy másik ágazattal, Woldegabrral. Basha Berhane nagymamája arra hivatkozva, hogy Gebrellulból származik, földet kért és kapott, ám azt nem magának tartotta meg, hanem unokájának adta át használatra. Erről írásos dokumentum is született. Amikor a megegyezés megszületett, Gebrellul és a másik ágazat egyenlően felosztotta egymás között a közösen művelt földet, amivel Gebrellul rosszul járt, mivel ők egy népesebb ágazatot alkottak. Rögtön ezután Gebrellul földjeit két egyenlő részre osztották, egyik felét a negyven tagot számláló Gebrellul ágazat művelte, másik felét pedig Basha Berhane egyedül.

Mások szerint a Woldegabr ágazat támogatta Basha Berhane nagymamáját, aki csellel vette rá a Gebrellul ágazatot arra, hogy mondjanak le földjeik feléről, hiszen semmilyen rokoni kapcsolat nem volt közöttük. És miután tanúk előtt szavukat adták, a bíróságon már nem tudták visszavonni ígéretüket.

Basha Berhane leszármazottai és a Gebrellul ágazat tagjai között a döntés megszületése ellenére állandó konfliktus volt a földhasználati rendszer 1980-as években életbe léptetett reformjáig. A falu különböző rokoni csoportjai a történet eltérő változatait őrzik. Mindegyik változatban egyértelműen benne van a megállapodás, amit Basha Berhane nagymamájához kötnek. Az is valószínűsíthető, hogy az első megállapodást a későbbi fejlemények fényében újra és újra elővették és értelmezték. De mivel ma a földek nem az egyes ágazatokhoz, hanem a faluhoz tartoznak, a vita jogi szempontból lezártnak tekinthető.

Érthető okokból minél régebbi a vita, annál több érintettje lehet. A két legrégebbi vitás ügy, melyeket a kutatásom alatt is tárgyaltak, az egész falut érintette. Az egyik ilyen eset, amit az alábbiakban ugyancsak röviden ismertetek, 6–7 generációra néz vissza. Akkor Teszfamichael, az Adi Keshi ágazat őse, megszerzett egy földterületet a szomszédos falu egyik ágazatától. Ágazatok között a föld átruházása rendkívül ritka, ugyanis az összes felnőtt férfi hozzájárulása szükséges

hozzá. A szomszédos faluban élő Teszfau és az adibeli Teszfamichael egy nap megegyeztek arról, hogy Teszfamichael állatainak legeltetésére használhatja a másik földjét. Ezt követően Teszfau megkérte fia számára Teszfamichael lányának kezét, aki magas hozománnyal átadta őt feleségnek. És mivel a lány gyakran látogatott haza, Teszfamichael rajta keresztül üzent nászurának, hogy szeretné megkapni a föld egy részét megművelésre. Teszfau rokonai beleegyezésével szerződést kötött vele. Az 1980-as években, amikor bevezették a falutulajdont, a föld hovatarozása kérdésessé vált, és semmilyen döntés nem született 2006-ig, amikor a kormány támogatásával a két falu megállapodott egymással. Azóta a földművelés újra engedélyezett a vitatott területeken, számos falusi azonban elégedetlen a döntéssel. Egyik beszélgetőtársam, aki részletesen ismertette a konfliktust, azt is hozzátette, hogy Teszfaunak hét fia volt, akik úgy emlegették Teszfamichaelt, mint a nyolcadik testvérüket. Ugyanez az idős férfi hangsúlyozta, hogy nem vásárolt földről van szó (annak hovatarozása mindig vitatható), hanem házasság köti össze a feleket. Ez a férfi a vita lezárása előtt minden szükséges információt begyűjtött az érintettektől, és ezzel védelmezte az Adi Keshi ágazat érdekeit. Aktualizálta a történetet a jelen politikai igényeinek megfelelően, kifejezetten a saját rokoni csoportja szemszögéből. Ehhez hozzátartozott az is, hogy genealógiai ismereteket gyűjtött annak kapcsán, hogy ki jogosult a vitatott földterület birtoklására.

Egy másik beszélgetőpartnerem ugyanakkor hozzátette, hogy a megállapodás Teszfamichael és Teszfau között ez utóbbi férfi rokonságának kihagyásával született, és számos marhát kapott fizetségül. Mivel később sem tudták azt a nagy mennyiséget visszafizetni (ahogyan a szokásjogi törvények egyébként előírják), megegyeztek abban, hogy Teszfamichael határozatlan ideig használhatja a föld egy részét. Azt azonban, hogy a föld más javakért cserébe került át egy másik ágazat kezébe, el kell hallgatni, mivel a földet így művelő csoport kénytelen azt visszaszolgáltatni, ha a másik kiegyenlíti adósságát.

Mindkét példa jól mutatja a viták néhány fontos jellemzőjét: a konfliktusok általában a földek kapcsán alakulnak ki, illetve azok tisztázása egyben a rokoni csoportok genealógiai feltérképezése is. Mindkét esetben a földre igényt tartók azzal védelmezték igazukat, hogy az ős (Basha Berhane és Teszfamichael) befogadottja volt az eredeti tulajdonosoknak.

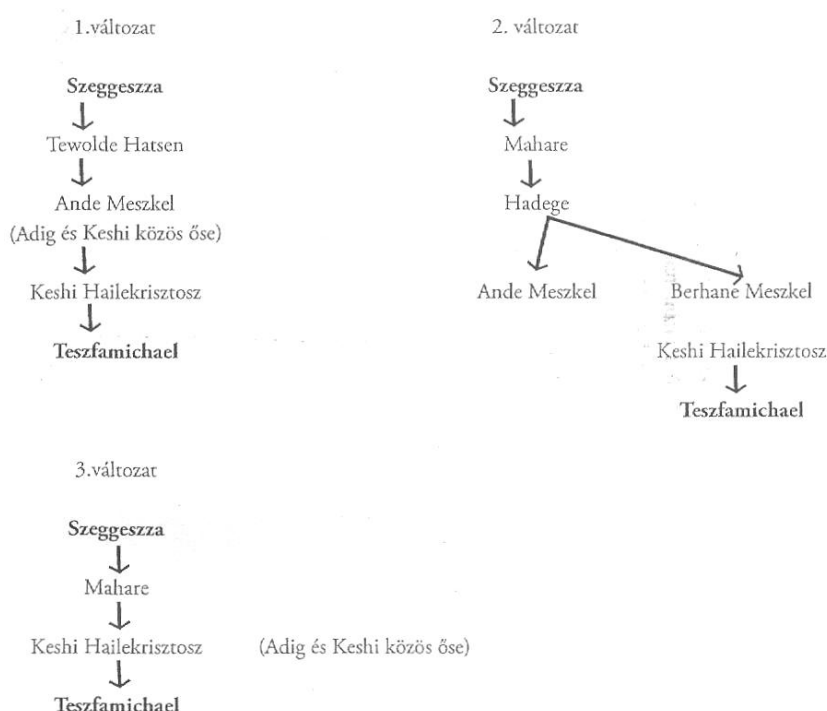
A genealógia a múltat úgy kapcsolja a jelenhez, hogy az a fennálló rend legitimitációját is szolgálja. A történeteknek azonban érdekek szerint eltérő interpretációi lehetnek. Az ezekből fakadó vitás ügyekben a tigrinyák a genealógiákhoz fordulnak eligazításért. Hasonlóan ahhoz, ahogyan a tivekről Laura Bohannan megjegyzi:

„Semmi értelme a tiv hétköznapiakban a genealógiai információk ismertetésének, csakis valamely szituáció kapcsán.” (Bohannan 1952, 308. old.)

Tronvoll (1998, 110. old.) felfigyelt arra, hogy az általa vizsgált tigrinya faluban a ma élők hat felmenő generációjának ismertetése során nem voltak eltérések. Az annál távolabbi ősök generációiban, egészen a falualapító koráig terjedő időszakról viszont korántsem volt olyan nagy egyetértés. Mindezekre azt a magyarázatot hozza, hogy a hat felmenő neve mindenképpen fontos, mivel attól függ, hogy az egyén kivel házasodhat, illetve hol kaphat földet. (Ezt már Nadel is megjegyzi, lásd 1946, 101. old.) Az annál távolabbi ősöknek nincs jelentősége a ma élők szempontjából, ugyanakkor a falu alapításáról szóló es az azzal összefüggő történeteket már gyermekkorától kezdve mindenki jól ismeri (Tronvoll 1998, 110. old.).

Az Adiban gyűjtött anyagomban a legtöbb ellentmondás ugyancsak az alapító őst és fiait követő 3–4 generációban van, ebben megegyezik Tronvoll adataival. Ugyanakkor az én értelmezésemben nem az érintett generációk jelentéktelensége szolgál magyarázatul, hiszen ez egy nagyon is kritikus része a genealógiának: itt dől el ugyanis, hogy mely ágazatok közt áll fenn közeli, „testvéri” viszony, és melyek helyezkednek el távol egymástól a valós es genealógiai térben. A falun belüli politikai különállás vagy társulás ezekben a generációkban talál magyarázatot, miközben az egyének ágazati hovatartozása a jelenhez közelebb eső generációktól függ. 6–7 felmenőt mindenki fel tud sorolni, így azok vélhetően hűen tükrözik a valóságot. Az annál távolabbi ősök neveinek őrzése már az idősek feladata, és ezen a szinten már nem az egyének, hanem a csoportok politikai szövetségeseiről születnek állítások. L. Bohannan beszámol arról, hogy a tiveknél van olyan ő, akit egyszer nőként, másszor két feleséggel bíró férfiként, megint másszor pedig két fiú utóddal rendelkező férfiként említene. Ez a tivek szerint politikailag irreleváns mindaddig, amíg a szegmensek közti viszonyokon nem változtat (Bohannan 1952, 309. old.). Az említett Teszfa-

michael óta 5–6 generáció telt el. Ezt részletes és fő vonalaiban pontos ábrán tudtam rögzíteni. Azon túl azonban szinte senki nem azonosan sorolta fel az őseket. Teszfamichael egyszer Ande Meskel unokája, másszor a testvérenek, Berhane Meskelnek az unokája. A két egy töről fakadó ágazat valaki szerint Teszfamichael apjánál, mások szerint nagyapjánál válik ketté (1. ábra). Az mindenesetre nem kérdés, hogy melyik főágazathoz tartoznak, így politikai lojalitásuk sem.

1. ábra: Tesfamichael az Adi Keshi ágazat őse, Szeggesza pedig a három fő ágazat egyikének őse. 3. A tudás őrzői és politikai tekintélyük

A genealógia ismerete többnyire nem az önmagáért való tudásszerzés eredménye, hanem a közösség érdekeit szolgálja (vö. Bohannan 1952, 303; Szombathy 1998, 115. old.). Az ismeretek és kollektív emlékezet pedig nagyrészt tekintélyes korú és státusú férfiak gondjaira vannak bízva, akik aktívan részt vesznek a falusi viták rendezésében. A hatalmat a történelem bizonyos verziója biztosítja számukra (Ric-

hards 1960, 175–176. old.). Az információ és tudás birtokosai és manipulátorai tehát a hatalom letéteményesei.

Egy olyan társadalomban, amelyben a viszonyokat és pozíciókat a genealógia magyarázza, e két szféra között dialektikus kapcsolatot fedezhetünk fel. Tehát alkalomadtán éppen a pozíció ismerteti el a genealógia egy bizonyos verzióját. A rendszer fennmaradását a jelen viszonyaihoz alkalmazkodni képes karta biztosítja. Ha a szóban őrzött genealógiák helyét átveszi az írott irodalom, az egész rendszer veszíthet összefonódásából. Legfőképpen pedig az idősök tekintélye szenvedhet csorbát.

Befolyásos szerep csak azoknak jár ki, akik *dekki batok*, vagyis a genealógia alapján Ceggai férfiági leszármazottai, ugyanis a nőági leszármazottak vagy egyéb, újonnan betelepültek és muzulmánok nem rendelkeztek a dekki batokhoz mérhető jogokkal, különösen nem a földhasználat kapcsán.

Nadel a rokonsági rendszerre épülő korai földhasználati rendszerek exkluzív jellegét teszi felelőssé a társadalmon belül tapasztalható egyenlőtlenségekért.

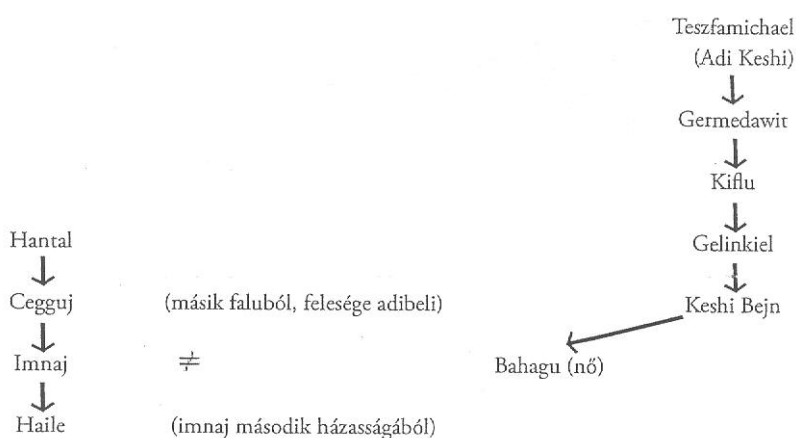
„Mint minden osztályprivilegiumokra épülő intézményt, a reszti⁹ is az teszi rugalmatlanná, hogy haszonélvezőinek pozícióját a 'szent' hagyomány biztosítja.”

Míndeközben a társadalom széles rétegeit zárja ki saját közösségük adminisztrálásából (Nadel 1946, 108. old.). Nadel az 1940-es évek eritreai magassíkjét vizsgálva a sok helyütt fennálló rendszer ellen emel hangot. Ennek ellenére Tronvoll még az 1990-es években végzett kutatása során is azt tapasztalta, hogy a függetlenségi harcok¹⁰ alatt azok, akik a hagyományos társadalomszervezetben nem tudtak érvényesülni, és emiatt annak potenciális ellenségei lehettek, még fiatalon a fronthoz csatlakoztak, így az idős, „öshonos” jómódú földművesek hosszú távon háborítatlanul megőrizhették politikai státusukat (Tronvoll 1998, 261. old.).

⁹ Reszti: földhasználati rendszer, amelyben az agnatikus rokonság közösen birtokol egy földterületet, amit időről időre felosztanak a csoport tagjai között.

¹⁰ Függetlenségi harcok: Etiópia ellen a függetlenedésén vívott harcok 1961 és 1991 között.

Bár a rendszer rugalmatlan volt, az adoptálás, rokonná fogadás intézményén keresztül egyének és családok is státust válthattak. A betelepültek utódai idővel ugyancsak dekki batoknak számíthattak. Ez esetben azonban őseiket csak néhány felmenőig őrzik, viszont ezzel párhuzamosan a befogadó ágazat egyik családjának genealógiáját is magukénak ismerik el. (2. ábra)

2. ábra: Haile anyja után az Adi Keshi ágazathoz tartozott, földet anyai nagyapja (Keshi Bejn) után kaphatott.

4. Az ősök számontartásának folyamata a földviszonyok ismeretében

A hagyomány úgy tartja, hogy Ceggai három fia apjuk földjeit felosztották egymás között, és mindegyik a számára kijelölt területet művelhette. Utódaik viszont már közösen birtokolták apjuk után a földet, és a férfi patrilineáris leszármazottai között 3, illetve 7 évente újraosztottak minden földterületet, ilyenkor kaphattak az újonnan megházasodtak is területet művelésre. Ily módon kialakult, hogy egy agnatikus rokoni csoport egy közös területet birtokol, vagyis egy területhez egy rokoni csoportot lehet hozzárendelni. Mind a területre, mind a rokoni csoportra továbbá az „enda.” szó használatos. Ennek a rendszernek az előírásai nem engedték meg, hogy olyan férfi is földhöz jusson, aki nem az agnatikus csoport tagja, ugyanakkor ez a gyakorlatban számos alkalommal előfordult. Ilyenkor a kérelmező egyén kapcsolatai, vi-

szonyai a meghatározóak, illetve az, hogy képes-e maga mellé állítani a csoport befolyásos férfijait. Ezek a férfiak vagy leszármazottaik pedig a későbbiekben teljes jogú tagjai lehetnek a csoportnak, különösen, ha erre adottságaik is feljogosítják. Tehát idővel az agnatikus csoport földjére beengedett férfi a csoport tagjainak fivére vagy nagybátyja lesz, holott genealógiája ezt nem támasztaná alá. A szomszédos földeket művelő férfiak a területiség meghatározó elve alapján rokonnokként, esetenként egymás fivéreiként tartják egymást számon, még ha a testvéri viszony nem is igazolható.

Ezt Sahlins a törzsi társadalmak egyik jellemzőjeként határozza meg:

„A csoport nem feltétlenül felel meg gyakorlatilag is annak, amelynek elvben lennie kell [..] Az egyének maguk is kénytelenek néha az 'elv fölé' [...] emelkedni: [...] Az otthoni föld-szűke arra indíthatja a férfit, hogy felesége falujában telepedjen meg, miáltal a gyerekek az asszony apai ágazatát fogadják el sajátjuknak.” (Sahlins 1973, 220. old.)

„Egy nő leszármazottai például mint egy oldalág tagjai nyernek besorolást apai ágazatukba. Idővel a 'tisztátalan' származás feledésbe merülhet, s az ágazatgenealógiáját a patrilinearitás dogmájának megfelelően meghamisítják. A nagyobb leszármazási csoportok e képessége, hogy felülemelkedjenek belső ellentmondásaikon, jó ok arra, hogy a törzsi rokonsági rendszert felülről lefelé haladva írjuk le.” (uo., 221. old.)

5. Szegmentáris szerveződés

A szegmentáris szerveződésben az emberek osztályozása történik egy olyan elv alapján, ami nem természet adta, érvényessége mégsem kérdőjelezhető meg. Az ágazatok a jelen perspektívájában formálódó kognitív rokonsági térképet alkotnak. Ez azt is jelenti, hogy azok elnevezése nézőpont kérdése. A falu más és más ágazatának tagjai egymástól eltérő ágazati térképet vázoltak fel. Egy Adigből származó férfi, akinek a földjeiből a Habtaj ágazat tagjai az olasz gyarmatosítás idején valaki szerint jogosan, mások szerint jogtalanul részesültek, ez utóbbi ágazatot nem ismerte el önálló csoportnak, ezzel tagadta a ko-

rábbi döntések jogosságát, amiben Habtaj leszármazottainak művelhető földet ítélték.

Összegzés

Az eddigiekben a genealógiaváltozatok létezése háttérben rejlő tényezőket mutattam be, úgymint a kollektív emlékezet politikai befolyásoltságát, az érdekcsoportoknak tulajdonítható manipulálást, az ágazati kapcsolatok és földhasználat szoros egymásrautaltságát, illetve a kognitív ágazati térképekből adódó nézőpontbeli eltéréseket. Összességében mindezek egy komplex rendszert sejtetnek.

Bár a legtöbben csak a saját felmenőiket ismerik, nem vonják kétségbe, hogy ők végső soron mind egy közös őstől erednek. A falusiak egyes férfiakat nagy tudásúnak ismernek el. Az esetleges nézeteltérések esetén az ő szavuk a döntő. Mivel politikai és jogi viták kimeneteliei függnék a genealógiától, annak természete törvényen felül áll. A genealógia a természetet képviseli a társadalomban, hiszen vérségi, biológiai kapcsolatok elvére épül. Mégis a közösség tagjai határozzák meg, hogy mely változat fogadható el számukra. Bár a genealógiára hivatkozva politikai közösségek birkóznak egymással, az – mint láthattuk – több változatban létezik.

A rendszer tehát rugalmas, legitimációja pedig abból a meggyőződésből fakad, hogy a patrilineáris genealógia meghatározza az egyén helyét közösségében, nemcsak az ágazati térképen, hanem a falu földjeire formált jogai tekintetében is.

A genealógia ma

Számos tényező árnyalja ma a genealógia számontartásának módját és társadalmi szerepét. Vitathatatlan, hogy az ágazatok szerepe csökkent, különösen az 1994-es földreform következtében. Miután hivatalosan 1975 óta minden föld az államhoz tartozik, és Adiban 1983-ban az ágazati földtulajdon helyett bevezették a falutulajdont, illetve 1994 óta a földhöz jutás kritériumai is az egyént fokozottan az állami bürokráciához kötik, a genealógia vajmi kevés szerepet kap a nemzeti ideológiában.

Korábban a föld volt a rokoni csoportok esszenciája. Említettem, hogy a föld nem volt értékesíthető, az az ágazat elidegeníthetetlen tulajdona volt. Az elidegeníthetetlen javak feletti kontroll joga pedig egyben a mások feletti ellenőrzést is lehetővé teszi (vö. Weiner 1992, 39. old.). Ez a tigrinya közösségek tekintetében azt is jelenti, hogy a genealógiai tudás hatalmat jelentett.

Mind a mai napig az idősek vonakodva közölnek genealógiai információkat. Ha ezt végül mégis megteszik, akkor azt rokoni kapcsolatra való tekintettel vállalják. Az információnak tehát még mindig magas értéke van, és genealógiai kontextusban értelmezhető. A tudás birtokosai viszont éppen azok az idős falusi férfiak, akiknek egyébiránt a földek feletti jogai csorbát szenvedtek.

Ezek után adódik a kérdés, hogy hatalmat biztosít-e ez a fajta tudás ma az időseknek. Formális értelemben nem, ugyanis az állami bürokrácia nem rájuk épít. Adi és a szomszédos falu közti megállapodást 2006-ban a falusiak városban élő és dolgozó rokonaik kezdeményezték és vitték véghez, együttműködésben a helyi idős férfiakkal. Ahogy ezeknek az időseknek a szerepe mára a döntéshozatalban informális lett, úgy lett informális az ágazatok szerepe is. Ugyanezen a vívón az érintett Adi Keshi ágazat tagjai a saját érdekeik mellett ugyan felszólalhattak, de az új politikai szintéren ez az egész falut közvetlen érintő konfliktussá terebélyesedett.

Tehát azzal, hogy a föld adminisztrálását kihelyezték az ágazatok, sőt falusiak ellenőrzése alól, nemcsak a föld és ágazat egysége bomlott meg, hanem a földhöz és a genealógia által biztosított előjogokhoz kapcsolódó hatalom is szertefoszlott.

Ezek után nem lehet véletlen, hogy a városban élő rokonaim már csak 4–6 férfi őst tudnak megnevezni apai ágon. Számukra ez a fajta tudás érdek nélküli. Városban a genealógiai emlékezés individualizálódott.

Bár a falusi folyamatok is ebbe az irányba mutatnak, egyelőre a genealógiai tudásnak még értéket tulajdonítanak. A lokális politikai szintéren még van jelentősége. Számos ágazat sátrakat és más eszközöket vásárolt, melyeket tagjaik szükség esetén használhatnak. Formális gyűléseket szerveznek, sokszor a városi tagok bevonásával, akiket számon tartanak. A városban élő tagoknak a segítségére is gyakran igényt tartanak.

Az információk áramlása tehát elválaszthatatlan a rokoni és másfajta társadalmi kapcsolatoktól, emiatt politikai érdekek vezérik. Sorsuk

– hogy rejtve maradjanak mások elől, vagy mindenki számára elérhetőek legyenek – az aktuális viszonyok és érdekek függvénye. A genealógiai tudás egész rokoni csoportok viszonyát határozza meg, éppen ezért társadalmi értéke nagyon jelentős. Az ősök neveinek lejegyzése azt eredményezheti, hogy a tudás elválílik hordozójától, és pusztá történelemmé válik.

Felhasznált irodalom

BOHANNAN, Laura (1952): A Genealogical Charter. In: *Africa: Journal of the International Africa Institute* 22(4), 301–315. old.

CARSTEN, Janet (1995): The Politics of Forgetting: Migration, Kinship and Memory on the Periphery of the Southeast Asian State. In: *The Journal of the Royal Anthropological Institute* 1(2), 317–335. old.

EVANS-PRITCHARD; Edward Evan (1940): *The Nuer. A Description of the Modes of Livelihood and Political Institutions of a Nile People*, Oxford, Clarendon Press.

GEERTZ, Hildred – GEERTZ, Clifford (1964): Teknonymy in Bali: Parenthood, Age-Grading and Genealogical Amnesia. In *The Journal of the Royal Anthropological Institute of Great Britain and Ireland* 94(2); 94–108. old.

IRVINE, Judith T. (1978): When is Genealogy History? Wolof Genealogies in Comparative Perspective. In *American Ethnologist* 5(4), 651–674. old.

KOLMODIN, Johannes (1912): *Traditions de Tsazzega et Hazzega*, Rome, Archives D'Études Orientates.

LEWIS, I. M. (1962): Historical Aspects of Genealogies in Northern Somali Social Structure. In: *The Journal of African History* 3(1), 35–48. old.

LINTON, Ralph (2006): Státus és szerep. In: *Mérföldkövek a kulturális antropológiában*, (szerk. BOHANNAN, Paul – GLAZER, Mark), Budapest, Panem, 267–284. old.

NADEL, S. E (1946): Land tenure on the Eritrean plateau (Conclusion). In: *Africa: Journal of the International African Institute* 16(2), 99–109. old.

NADEL, S. F. (2002) [1935]: Malinowski on Magic and Religion. In *Man and culture: an evaluation of the work of Malinowski*. (szerk. FIRTH, Raymond), London, Routledge and Kegan Paul, 189–208. old.

POLERA, Alberto (2002): *The Native Peoples of Eritrea*, New Jersey, Red Sea Press.

RICHARDS, Audrey (1960): Social Mechanisms for the Transfer of Political Rights in Some African Tribes. In: *The Journal of the Royal Anthropological Institute of Great Britain and Ireland* 90(2), 175–190. old.

RIVERS, W. H. R. (1910): The Genealogical method of anthropological inquiry. In: *The Sociological Review* 3(1), 1–12. old.

SAHLINS, Marshall (1973): Törzsek. In: *Vadászok, törzsek, parasztok*, (szerk. SERVICE, E. R – SAHLINS, M. D. – WOLF, E. R.), Budapest, Kossuth Könyvkiadó.

VANSINA, Jan (1985): *Oral Tradition as History*, Nairobi, East African Educational Publishers.

WEINER, Anette B. (1992): *Inalienable Possessions – The Paradox of Keeping-While-Giving*, Berkeley and Los Angeles, University of California Press.